

21. Rusalov V.M. Psihologicheskaya zrelost': edinaya ili mnozhestvennaya harakteristika? [Psychological maturity: a single or multiple characteristic?]. *Psihologicheskij zhurnal*. 2006. № 5. S. 83-91.
22. Shlyapnikova I. A. Vzaimosvyaz' ego-identichnosti i lichnostnoj zrelosti [The relationship between ego-identity and personal maturity]: avtoref. diss. ... kand. psihol. nauk: 19.00.01. Chelyabinsk, 2010. 26 s.
23. Yakobson P.M. Psihologicheskie komponenty i kriterii stanovleniya zreloj lichnosti. Psihologiya lichnosti v trudah otechestvennyh psihologov [Psychological components and criteria for the formation of a mature personality]. Sankt-Peterburg: Piter, 2000. 480 s.
24. Marsia J.E. Identity in adolescence. Adelson J. (ed.) Handbook of adolescent psychology. N.Y.: John Wiley. 1980. P. 109-137.
25. Oyserman D. Self-Concept and Identity. *The Blackwell Handbook of Social Psychology. Intraindividual Processes* / Ed. by A. Tesser and N. Schwarz. London: Blackwell Publishings, 2003. P. 499-517.
26. Personality Development: Theoretical, Empirical, and Clinical Investigations of Loevinger's Conception of Ego Development / Editors Augusto Blasi, Lawrence D. Cohn, P. Michiel Westenberg. Mahwah, NJ: Publisher Lawrence Erlbaum Associates, 1998.

УДК 373.147.015.3:005

ВІКТОР ДУГАНЕЦЬ

<http://orcid.org/0000-0002-3383-5907>
duganec-viktor@rambler.ru
доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри тракторів, автомобілів
та енергетичних засобів,
Заклад вищої освіти «Подільський державний
університет»
вул. Шевченка, 12, м. Кам'янець-Подільський

АНАСТАСІЯ ПОЛІЩУК

<https://orcid.org/0000-0002-5488-1224>
anastasiya300595@gmail.com
аспірантка кафедри професійної освіти
Заклад вищої освіти «Подільський державний
університет»
вул. Шевченка, 12, м. Кам'янець-Подільський

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У АГРАРНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто важливість вивчення іноземних мов при підготовці майбутніх фахівців для агропромислового виробництва. Проаналізовано результати досліджень шляхів підвищення мотивації до вивчення іноземних мов у аграрно-технічних закладах вищої освіти. Розкрито проблеми мотивації навчальної діяльності в немовних закладах вищої освіти. Подано філософське визначення понять «мотивація» й «мотив», визначено їхні види та напрями. Обґрунтовано роль основних мотивів і шляхів їхнього підвищення та розкриття педагогічних умов, що сприяють успішному вивченню іноземних мов у аграрно-технічних закладах вищої освіти. Запропоновано до використання технології для формування та покращення мотивів при вивченні іноземних мов за професійним спрямуванням.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, іноземні мови, майбутні фахівці, аграрні інженери, мотивація, професійна підготовка.

VIKTOR DUHANETS

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Higher educational institution «Podillia State
University»
12, Shevchenko Str., Kamianets-Podilskyi, Ukraine

ANASTASIIA POLISHCHUK

Postgraduate student of the Department of Vocational
Education
Higher educational institution «Podillia State
University»
12, Shevchenko Str., Kamianets-Podilskyi, Ukraine

WAYS OF INCREASING MOTIVATION TO STUDY FOREIGN LANGUAGES AT AGRICULTURAL AND TECHNICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the problem of ways of increasing the motivation to study foreign languages by applicants for higher education. The need for studying foreign languages by students of higher education institutions has significantly increased since Ukraine entered the visa-free regime. Due to the expansion of professional contacts, free exchange of information, dissemination of educational-methodological and scientific literature published abroad, it becomes possible mutual enrichment the information of specialists from around the world, diverse communication at the international level. A large number of scientific works are devoted to the study of foreign languages by applicants for higher education, but the problem of mastering them remains quite relevant today. The purpose of this article is to determine the role of the main motives and ways to improve them and the disclosure of pedagogical conditions that contribute to the successful study of foreign languages in agricultural and technical institutions of higher education. In practice, various approaches to solving the problem of studying foreign languages in non-verbal institutions of higher education are considered. This is especially concerns to specialists in agro-engineering specialties, as the agricultural sector of the economy is filled with a large number of energy products, tractors and agricultural machinery of foreign production, there is a need to increase quality, highly qualified

specialists with knowledge of foreign languages. However, as experience shows, the main argument in the study of foreign languages by future specialists is the motivation of the applicants for higher education.

Motivation is a factor of studying success in general and studying a foreign language in particular. It is the trigger of any activity, be it work, communication or cognition. The motive should be presented both at the beginning of the lesson and in the creation of a system of motives for each of its stages. The teaching of a foreign language as a discipline is particularly low quality, which requires practical use due to the lack of a foreign language environment. The article considers the importance of studying foreign languages in the training of future specialists for agro-industrial production. The results of research on ways to increase motivation to study foreign languages in agricultural and technical institutions of higher education are analyzed. Problems of motivation of educational activity in non-verbal institutions of higher education are revealed. This philosophical definition of the concepts of "motivation" and "motive", defined their types and directions. The role of the main motives and ways to improve them and reveal the pedagogical conditions that contribute to the successful study of foreign languages in agricultural and technical institutions of higher education is determined. Advanced technologies for the formation and improvement of motives in the study of foreign languages in a professional field are suggested for use.

Keywords: applicants for higher education, foreign languages, future specialists, agricultural engineers, motivation, professional training.

У зв'язку з інтенсивністю міжнародної співпраці сучасний стан вищої освіти висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців та їхніх особистісних якостей, серед яких змістовні професійні знання та вміння, здатність до гнучкого їх застосування, ініціативність, комунікабельність, творча активність, готовність до безперервного саморозвитку. Особливо це стосується майбутніх інженерних фахівців агропромислового комплексу. Більше двадцяти фірм-лідерів в Україні мають у своєму розпорядженні земельні ділянки загальною площею від 80 до понад 500 тисяч гектарів. Усі землі, що належать великим фірмам, в основному обробляють імпоротною технікою. Найвідоміші в світі групи компаній Vitagro, Signet, Capello, компанія Конкорд та ін. постачають повний спектр сільськогосподарської техніки CLAAS, QUASAR, HELIANTHUS, а також тракторів і комбайнів інших відомих Європейських виробників, серед яких AMAZONE, LEMKEN, BEDNAR, FLIEGL, AGRIFAC. Крім того, значна частина насіння сільськогосподарських культур, мінеральних добрив та засобів захисту рослин також імпортують у нашу країну.

Тому конкурентоспроможність майбутніх фахівців, аграрних інженерів, визначається не лише їхньою високою кваліфікацією у професійній сфері, а й готовністю вирішувати професійні завдання в умовах іншомовної комунікації.

Ураховуючи те, що сучасний аграрний сектор економіки наповнений великою кількістю енергетичних засобів, тракторів та сільськогосподарських машин іноземного виробництва, виникає потреба у збільшенні висококваліфікованих фахівців зі знанням іноземної мови, а також з'являється необхідність підвищення якості навченості їх іноземними мовами таким чином, щоб рівень володіння ними був достатнім для здійснення професійної діяльності. У сучасних умовах аграрним інженерам у ході професійної діяльності необхідно отримувати відомості шляхом використання різних документів промислового, комерційного, економічного, фінансового, рекламного характеру та інших матеріалів переважно зі статей періодичного друку, публікацій в Internet, спеціальних журналів, інструктивних матеріалів, методичних розробок та інформаційних листів. Майбутні фахівці мають апробувати себе як учасник ділового спілкування, вести перемовини з організаторами та учасниками виставок, бути учасниками конференцій, симпозіумів, презентацій, уміти грамотно вести листування з партнерами, оформляти різні види ділової документації. Пріоритетною метою вивчення іноземних мов майбутніми фахівцями технічних закладів вищої освіти є підготовка їх до спілкування із зарубіжними партнерами, розвиток професійного та особистісного потенціалу на основі сформованих комунікативних здібностей.

Від недавня, завдяки розширенню професійних контактів, вільному обміну інформацією, поширенню навчально-методичної та наукової літератури, що видається за кордоном, стає можливим взаємне збагачення інформацією фахівців різних країн світу, різнобічне спілкування на міжнародному рівні. Знання іноземних мов дає змогу встановлювати освітні, культурні та професійні контакти.

Насправді, потреба щодо вивчення іноземних мов здобувачами закладів вищої освіти значно зросла після вступу України в безвізовий режим, оскільки для майбутніх фахівців соціально-економічні й культурні зміни в країні визначили нові завдання. Появилась зацікавленість в отриманні знань з іноземних мов у зв'язку з перспективою навчання за кордоном, можливістю навчатись або проходити стажування в іншій країні, працювати з Internet джерелами, знаходити необхідну інформацію в іншомовних джерелах, брати участь у наукових конференціях та ін. Завдяки цій ситуації виникає поштовх для майбутніх фахівців для чіткого усвідомлення необхідності оволодіння іноземними мовами як одним із основних мотивів, відчуті внутрішню потребу в навчанні.

Проблемі вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти присвячено досить велику кількість наукових праць. Зокрема, Г. Зеленін вивчав актуальність іншомовної підготовки майбутніх

інженерів-педагогів в закладах вищої освіти України, М. Горюнова і М. Желуденко досліджували проблему формування професійної компетентності засобами іноземної мови за фахом, В. Клочко і М. Прадівлянний вивчали проблему формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей, дослідження Р. Горбатюка і Н. Білан присвячені формуванню іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. С. Козак вивчав проблему формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту. Н. Мельник досліджував особливості іншомовної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі. Дослідження Ю. Щербини спрямовані на розвиток іншомовної компетентності студентів-аграріїв. Також цікавим є дослідження Ю. Ніколаєнка, присвячене підготовці майбутніх фахівців аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Проблеми мотивації навчальної діяльності достатньо широко висвітлюються у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях.

Питанням шляхів підвищення мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти присвячені роботи науковців: О. Гринчишина, Н. Дерунової, Л. Довгань, І. Зимньої, Л. Каткової, Н. Кузовлевої, Г. Китайгородської, О. Малинки, І. Московської, Н. Симонової, О. Яцишина та ін.

Як показує досвід, основним аргументом у вивченні іноземних мов майбутніми фахівцями є мотивація самих здобувачів вищої освіти.

Мотивація визначається як сукупність факторів, що підтримують і спрямовують, тобто визначають поведінку, як сукупність мотивів, спонукання, процес психічної регуляції конкретної діяльності, процес дії мотиву і як механізм, що визначає виникнення, спрямованість і способи здійснення конкретних форм діяльності, як єдину систему процесів, що відповідають за спонукання і діяльність [2].

Усі із вище перерахованих визначень мотивації умовно можна поділити на два напрями. Представники першого напрямку розглядають мотивацію як сукупність спонукань, що викликають активність людини, тобто систему факторів, детермінуючих поведінку (сюди входять: потреби, мотиви, цілі, наміри прагнення тощо); другого – як процес формування мотивів, характеристику процесу, який стимулює та підтримує поведінкову активність на певному рівні [1].

Розрізняють зовнішню та декілька видів внутрішньої мотивації. Зовнішня мотивація, як правило, націлює на досягнення кінцевого результату. Внутрішня – має сильний стимулюючий вплив на процес вивчення необхідного матеріалу [3, с.4]. А для цього необхідно будувати процес вивчення іноземної мови таким чином, щоб ті, хто вивчає мову, на кожному етапі відчували просування до бажаної цілі. Крім широко відомих зовнішньої та внутрішньої видів мотивації, в зарубіжній психології розрізняють глобальну, ситуаційну та інструментальну мотивації [5, с.14].

Як стверджують психологи, мотивація – це результат внутрішніх прагнень людини, її інтересів і, власне, усвідомлення необхідності вивчати предмет.

На думку Р.А. Готліба, «мотивація – це така рушійна сила, яка спонукає людину до успішного вивчення іноземної мови. Однак занадто високий рівень мотивації викликає небажані (негативні) емоції і сприяє поганій успішності з цього предмету. Необхідно знайти ту золоту середину, щоб вивчення іноземної мови викликало величезне бажання вчити мову, радість і задоволення від навчання, задоволеність результатами своєї праці» [4].

Загальний аналіз наукових досліджень є підтвердженням того, що всі види мотивації необхідні при вивченні іноземної мови. Під мотиваційною сферою розуміємо сукупність стійких мотивів, що підпорядковані певній ієрархії й виражають спрямованість особистості.

Мотив – це складне інтегральне психологічне утворення, кінцевою метою якого є формування навчально-пізнавальної активності здобувачів вищої освіти та спонукання їх до досягнення поставленої мети. Основою мотиву діяльності й поведінки людини виступають потреби, інтереси, емоції, установки. Загальним механізмом виникнення мотиву є реалізація потреб в процесі пошукової активності й перетворення її об'єктів у мотиви – предмети потреб. Розвиток мотиву відбувається через зміну й розширення кола діяльності, що перетворює предметну дійсність. Джерелом розвитку мотивів людини є безмежний процес суспільного виробництва матеріальних та духовних цінностей.

Мотив повинен бути як на початку заняття, так і на кожному окремо взятому його етапі. Мотив має стати тією точкою опори, на якій будується зміст заняття. Жоден, навіть висококваліфікований викладач, не досягне бажаного результату, якщо його зусилля не будуть узгоджені з мотиваційною основою на конкретний результат. Будь-яка діяльність чи вчинок спонукається не окремим мотивом, а комплексом, тобто є полімотивованим. У контексті дослідження мотивація учіння розглядається як ієрархічна система внутрішніх і зовнішніх мотивів. Згідно з визначенням І.О. Зимньої, «мотив – це те, що визначає, стимулює, спонукає людину до вчинення будь-якої дії, що включена до визначеної цим мотивом діяльності» [6]. Отже, «поняття діяльності необхідно пов'язувати з поняттям мотиву. С.Л. Рубінштейн уважає: «Діяльності без мотиву не буває», «будь-яка дія виходить з мотиву, тобто переживання чогось значущого, яке спонукає до дії, що надає цій дії сенс для

індивіда» [13]. Таким чином, діяльність і мотив взаємопов'язані. Однак важливо розділяти поняття «мотив» і «мотивація».

У процесі формування мотиву беруть участь як внутрішні мотиви людини, так і зовнішні умови, створені задля досягнення кінцевого результату. Мотив може бути позитивний і негативний. Поняття «мотив» широко використовують у наукових публікаціях. Учені по-різному трактують це філософське поняття. Філософський енциклопедичний словник підкреслює, що мотив – це те, що змушує людину робити те, що вона чи він робить. У «Сучасному психологічному словнику» (Л. Карпенко) термін «мотив» сприймається як усвідомлений вибір діяльності, спрямований на задоволення його потреб [12].

Велике значення в науковій літературі приділяють внутрішнім та зовнішнім мотивам. Л. Фрідман так характеризує їхню відмінність: «Якщо мотиви, які спонукають до цієї діяльності, не пов'язані з нею, вони називаються зовнішніми стосовно цієї діяльності; якщо мотиви мають безпосереднє відношення до самої діяльності, то їх називають внутрішніми» [15].

До внутрішніх можна віднести згадані вище мотиви, такі як: соціальні, пізнавальні та професійні, оскільки вони належать до змісту освітньої діяльності. Зовнішні мотиви пов'язані з навчальною діяльністю; вони долучають до свого складу мотиви заохочення. Але зовнішні мотиви, на наш погляд, також впливають на мотивацію до навчання, тому що вони важливі для оволодіння знаннями та навичками, необхідними для професійної діяльності майбутніх фахівців, тобто для їхньої професійної мотивації. Отже, сукупність мотивів, які спонукають людину до дії, можна розглядати як мотиваційну сферу особистості.

Метою статті є визначення ролі основних мотивів і шляхів їхнього підвищення та розкриття педагогічних умов, що сприяють успішному вивченню іноземних мов у аграрно-технічних закладах вищої освіти.

Дедалі питання вивчення іноземних мов в аграрно-технічних закладах вищої освіти набуває досить важливого та серйозного значення. А пов'язано це з тим, що в Україну поступово заходять інвестори з європейських країн, які обробляють великі земельні площі сільськогосподарських угідь. Сільськогосподарське виробництво з кожним роком поповнюється великою кількістю енергетичних засобів, тракторів та сільськогосподарських машин іноземного виробництва. Будуються підприємства з переробки сільськогосподарської сировини, які комплектуються імпортним обладнанням. Виникає потреба у створенні технологічних станцій та пунктів з технічного обслуговування й ремонту імпоротної техніки, яка задіяна в технологічних процесах вирощування сільськогосподарських культур та переробки сільськогосподарської сировини. Імпортну техніку необхідно як грамотно експлуатувати, так і вчасно професійно обслуговувати та ремонтувати, а виконувати це можуть тільки фахівці, які володіють не тільки професійними знаннями та вміннями аграрного інженера, а й здатні використовувати різні інформаційні технології – комп'ютеризацію, Інтернет інформацію, переклад інструкцій з експлуатації й обслуговування техніки й технологічного обладнання та ін.

Здобувачі вищої освіти аграрно-інженерних спеціальностей не завжди розуміють важливість вивчення іноземних мов і не завжди готові серйозно ставитися до їх вивчення. Існує багато причин для пояснення цього явища, але головна з них – це низька мотивація до вивчення дисциплін з іноземних мов. Переважна більшість здобувачів освіти першочергово орієнтуються на дисципліни своєї спеціальності. В основному майбутні фахівці схильні до вивчення предметів із точних наук, а іноземні мови їх менш цікавлять, їхнє засвоєння може бути значно важчим.

З іншого боку, ця проблема поглиблюється відношенням самих науково-педагогічних працівників, які, не дивлячись на свою кваліфікацію і науковий потенціал, також формально ставляться до проведення занять з іноземних мов.

Підвищення якості вивчення іноземних мов має забезпечуватися підтримкою в мотиваційному напрямку, метою цього є підвищення зацікавленості в одержанні знань, на протипагу одержанню диплома, шляхом роз'яснювальної роботи щодо ролі володіння іноземними мовами. Тому завдання педагога розширюються. Крім власне навчання, з'являються нові завдання, пов'язані зі створенням мотивації до вивчення іноземних мов.

При вивченні іноземних мов у аграрно-технічних закладах вищої освіти необхідно враховувати мотиви навчальної діяльності майбутніх фахівців, і передачу знань від педагога до здобувача, яка може бути ефективною лише тоді, коли цього хоче сам здобувач. Для вивчення іноземних мов майбутнім фахівцям потрібна позитивна мотивація, тобто бажання займатися, інтерес, а можливо, і кар'єрне зростання. Без наявності цих складових зусилля педагогів і здобувачів будуть марними: здобувач або не вчитиметься, або вчитиметься лише для того, щоб його не сварили, і в решті-решт знання будуть поверхові й швидко знівельуються.

У нашому випадку особливу складність у вивченні іноземних мов дотепер представляє нестаток мотивації. Мотивацію слід розуміти як організацію такої навчальної діяльності, яка спрямована на більш глибоке вивчення іноземних мов, їх удосконалення й прагнення розвивати потреби пізнання навколишнього світу, збагачення міжнародною інформацією. Тому необхідно створювати такі умови

в освітній діяльності, які сприяють розвитку в майбутніх фахівців високого рівня пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов для готовності вирішувати професійні завдання в умовах іншомовної комунікації. Майбутні фахівці насамперед повинні відчувати внутрішню потребу у вивченні іноземних мов, так звану внутрішню мотивацію, яка має сильний стимулюючий вплив на процес їх вивчення.

Проблему мотивації та пошук шляхів її покращення варто розглядати комплексно, не допускаючи спрощення її розуміння.

Існує багато сучасних підходів до вирішення проблеми мотивації, але без серйозного стимулу таке завдання важко вирішити. Спроби дослідити шляхи й методи формування мотивів учіння робили В.Г.Асєєв, М.В.Гамезо, Л.С.Непомняца, Г.І.Щукіна, С.Т.Григор'ян, А.К.Маркова та ін. [16].

Одним із основних шляхів формування та покращення мотивів до вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням є інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Запровадження їх у процес навчання веде не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, але й до виникнення нових методів навчання. У зв'язку з розвитком процесу інформатизації освіти змінюється обсяг і зміст навчального матеріалу, відбувається переструктурування програм навчальних курсів, що призводить до зміни структури і змісту навчальних курсів, а також структури і змісту освіти, що, власне, веде до зміни окремих методик викладання.

Досліджуючи проблему навчання іноземної мови для професійного спілкування, представники різних галузей сучасної науки застосовують ІКТ, які дозволяють майбутнім фахівцям краще орієнтуватися в житті, полегшують вивчення іншомовного навчального матеріалу, відкривають шляхи розвитку мислення, когнітивності, кмітливості, підвищують мотивацію навчання, розширюють дидактичні можливості майбутнього фахівця, сприяють його професійному зростанню [11].

Оскільки при формуванні професійних умінь та навичок майбутніх фахівців навчальний процес вимагає використання великої кількості наочних матеріалів та інтерактивних засобів, які, безперечно, позитивно сприяють покращенню досягнення навчальної мети та більш ефективнішому засвоєнню знань, у Завідуванні вищої освіти «Подільський державний університет» (ЗВО «ПДУ») заняття з іноземних мов за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців інженерно-технічного факультету спеціальності 208 «Агроінженерія» проводять в аудиторіях, спеціально обладнаних під майбутню професію. Наглядно-інформаційний матеріал аудиторій скомпонування по розділах аграрно-виробничих процесів і новітніх технологій, що використовують в аграрному секторі економіки. На стендах представлена імпортна техніка, енергетичні засоби, сільськогосподарські машини й технологічне обладнання, яке наразі задіяне в технологічних процесах виробництва й переробки сільськогосподарської продукції.

Наступним кроком до покращення шляхів підвищення мотивації вивчення іноземних мов є систематичне запровадження інтерактивних технологій навчання, які передбачають запланований результат, окремі інтерактивні прийоми, що стимулюють процес, викликають інтерес, посилюють розумову можливість [14]. На думку В. Мельника, зміст педагогічної технології інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес у контексті діалогу – це постійна активна взаємодія та спілкування його учасників, тобто інтеракція [10].

Відмінність інтерактивного навчання від будь-якого іншого, більш традиційного, полягає в тому, що забезпечується навчальна взаємодія не лише між викладачем та студентами. Самі студенти також активно взаємодіють між собою у пошуках і створенні нового знання або в процесі формування та розвитку нових навичок і вмінь. При цьому саме взаємодія між тими, хто навчається, виходить на перший план замість взаємодії за схемою викладач – студенти, як за традиційного навчального процесу. Доцільність запровадження інтерактивних технологій навчання обумовлена можливістю трансформації навчального процесу співнавчання, взаємонавчання, де студент і викладач рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання [3].

Інтерактивний метод – форма навчання, у процесі якого учні і вчитель перебувають у режимі бесіди, діалогу між собою. Це співпраця, взаємонавчання: вчитель – учень, учень – учень. При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учасники навчального процесу вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення.

Віднедавна за умов, що створилися внаслідок пандемії, у закладах вищої освіти в освітній процес активно впроваджуються інформаційно-комунікаційні технології. Паралельно з традиційними формами і методами навчання застосовують сучасні інформаційно-комунікаційні технології, а також технології змішаного навчання. Як трактує Є.В. Костіна, змішане навчання можна розглядати як «систему навчання/викладання, яка поєднує в собі найбільш ефективні аспекти та переваги викладання в класній кімнаті та інтерактивного чи дистанційного навчання; являє собою систему,

що складається з різних елементів, які функціонують у постійному взаємозв'язку один з одним, утворюючи якість ціле» [8, с. 142].

При змішаному навчанні онлайн навчання поєднується із традиційним викладанням дисципліни, що проходить згідно з розкладом.

Змішане навчання передбачає обов'язкове «живе» спілкування викладача та студентів в аудиторії. Модель змішаного навчання може стати ефективною при навчанні професійної іноземної мови на старших курсах, оскільки вона дає можливість оптимізувати навчальний процес в умовах зайнятості студентів проектами та дисциплінами за фахом, успішно організувати їхню самостійну роботу за допомогою інформаційних технологій та електронних навчальних середовищ. Саме віртуальне навчальне середовище Moodle знайшло широке застосування в системі електронного навчання та організації змішаного навчання в багатьох університетах та активно впроваджується в ЗВО «ПДУ».

Необхідно відзначити, що при змішаному навчанні покращуються результати навчання, студенти набувають додаткових навичок роботи з інформацією, які також підвищують мотивацію. Дуже важливим результатом навчання (outcome) є формування вміння планувати та організувати свою навчальну стратегію, розвиток навичок автономного навчання. При цьому змінюється роль викладача, який із традиційного наставника перетворюється на

організатора, координатора, модератора навчального процесу. Викладач набуває не менш важливої ролі партнера та помічника, підтримуючи, спрямовуючи та контролюючи пізнавальну діяльність студентів, консультуючи їх. Одним із головних завдань викладача є правильна організація навчального процесу. При розробці свого навчального курсу викладач має: сформулювати навчально-методичне забезпечення курсу; визначити основні та додаткові навчальні матеріали, а також електронні ресурси для аудиторної та позааудиторної роботи; визначити, які види мовної діяльності, типи вправ виконуватимуться в аудиторії, а які – самостійно.

Зокрема, мовні вправи необхідно виносити на самостійну роботу у позааудиторний час, оскільки, з одного боку, вони є витратними за часом, а з іншого – майбутні фахівці на старших курсах мають достатньо сформовані навички та вміння для роботи з різними видами вправ.

Мотивуючим фактором може бути й електронне навчальне середовище Moodle, що дозволяє побудувати навчальний процес доступно, логічно структурувати всі його етапи та організувати контроль для студентів [9].

Викладач перед початком заняття, перевіряючи наявність розміщених завдань на платформі, знає хто, попрацювавши попередньо самостійно вдома, готовий до продуктивної роботи в аудиторії. Це є мотивуючим фактором для студентів. Вони знають, які завдання стоять перед ними та як досягти результату. Формою підсумкового контролю може бути усна презентація невеликого дослідницького проекту, що дозволяє студентам продемонструвати професійні, комунікативні, мовні та інші компетенції. Метою навчання професійної іноземної мови є розвиток комунікативної компетенції. Таким чином, мотивуючими факторами вивчення професійної іноземної мови при змішаному навчанні є спосіб організації навчального процесу, використання електронного середовища Moodle, форма взаємодії викладача та студентів, форма та засоби підсумкового контролю.

При змішаному навчанні відбувається розширення результатів навчання. Завдяки спеціальному курсу з іноземної мови за професійним спрямуванням майбутні фахівці набувають важливих навичок автономного навчання та отримують уявлення про стратегію освіти протягом усього життя, що сприяє професійному та особистісному зростанню особистості. При цьому, головною залишається зовнішня мотивація, що підтримується створеними умовами. Використання платформи Moodle як основного способу організації навчання, форма комунікації викладача та майбутнього фахівця, близька до партнерства, сучасне комфортне навчальне електронне середовище, орієнтоване на майбутніх фахівців, посилюють внутрішню мотивацію, що призводить до більш високих результатів.

Таким чином, незважаючи на значну кількість публікацій і досліджень, проблема мотивації майбутніх фахівців аграрно-технічних закладів вищої освіти до вивчення іноземних мов у процесі професійної підготовки й надалі залишається надзвичайно актуальною. Розглянуті шляхи підвищення мотивації майбутніх фахівців до вивчення іноземних мов визначають продуктивність навчальної діяльності. Установлено, що тільки активна робота, організована науково-педагогічним працівником – мовним фахівцем, дає позитивні результати й можливість розвитку самостійності, високої самоорганізації, творчого підходу, підпорядкування навчальної діяльності майбутній професійній діяльності.

Зближення мовної діяльності на заняттях з іноземних мов до виробничих ситуацій дає можливість майбутньому фахівцю використовувати мову як засіб спілкування, підвищує інтерес до навчання і до мови, яку він вивчає. Тому, для отримання вагомих результатів при покращенні шляхів мотивації виникає необхідність у проведенні відповідних змін в організації освітнього процесу

вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням, підборі сучасних методик та послідовному і системному впровадженні їх в освітній процес.

Мотивація плідно використовує наявні мотиваційні механізми, сама виступає одним з найбільш ефективних з них, істотно розширює мотиваційну сферу майбутнього фахівця та спрямовує її на оволодіння іноземною мовою.

Література

1. Беньковська Н.Б. Особливості професійного навчання англійською мовою майбутніх економістів в університетах України. *Педагогічна майстерність у викладанні мовних дисциплін: тези доповідей*. Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. С.11-13.
2. Беньковська Н.Б. Формування мотивації до вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Випуск, 2. Бердянськ, 2020, 420 с.
3. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
4. Готлиб Р.А. Социальная востребованность. *Знание иностранного языка. Социологические исследования*. 2009. № 2. С. 122-127.
5. Грабовська Т.В., Киричук О.П. Формування позитивної мотивації діяльності особистості. *Рідна школа*. Київ, 2002. № 4. С.12-14.
6. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования. *Высшее образование сегодня*. 2003. № 5. С. 34–42.
7. Зязюн І.А. Мотивація і мотиви людської поведінки. *Початкова школа*. 1999. №6. С.3-6.
8. Костина Е.В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков. *Известия вузов*. 2010. Вып. 1 (2). С. 141–144.
9. Кудряшова А.В. Модель интеграции метода смешанного обучения в систему языковой подготовки студентов технического вуза. *Вестник ТГПУ*, 2015. № 4 (157). С. 75–79.
10. Мельник В. В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації. *Управління школою*. 2006. № 23 (133). С. 15–35.
11. Петрова А.І., Подзигун О.А. Навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* : збірник наукових праць. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2015. Випуск 3(81). С.104-107.
12. Психологический словарь / Изд. 2 – е, сост. Карпенко Л.А., ред. Ярошевский М. Г., Москва : «Политическая литература», 1990. 473 с.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Москва, 1989. С. 111-112.
14. Сердюк Т.В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 20 с.
15. Фридман Л.М., Кулагина И.Ю. Мотивация учения. *Психологический справочник учителя*. Москва: Просвещение, 1991. С. 192 – 194.
16. Холмакова Ю.В. Мотивація до вивчення іноземних мов. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 457-460. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_111.

References

1. Benjkovsjka N.B. (2015). Osoblyvosti profesijnogho navchannja anghlijskoju movoju majbutnikh ekonomistiv v universytetakh Ukrainy. [Features of professional English language training of future economists in Ukrainian universities]. *Pedagoghichna majsternistj u vykladanni movnykh dyscyplin: tezy dopovidej*. (pp. 11- 13). Kyjiv: nac. torgh.-ekon. un-t. [in Ukrainian]
2. Benjkovsjka N.B. (2020). Formuvannja motyvaciji do vyvchennja inozemnykh mov zdobuvachamy vyshhoji osvity. [Formation of motivation to study foreign languages by applicants for higher education]. *Naukovi zapysky Berdjansjkogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu Serija: Pedagoghichni nauky*, 2, 420. [in Ukrainian]
3. Volkova N.P. (2018). Interaktyvni tekhnologhiji navchannja u vyshhij shkoli. [Interactive technologies of study at high school]. Dnipro: Universytet imeni Aljfreda Nobelja. [in Ukrainian]
4. Gotlib R.A. (2009). Social'naya vostrebovannost'. [Social relevance]. *Znание inostrannogo yazyka. Sociologicheskie issledovaniya*, 2, 122-127. [in Russian]
5. Ghrabovsjka T.V., O.P. Kyrychuk O.P. (2002). Formuvannja pozytyvnoji motyvaciji dijajlnosti osobystosti. [Formation of positive motivation of personality activity]. *Ridna shkola*, 4, 12-14. [in Ukrainian]
6. Zimnyaya I.A. (2003). Klyucheveye kompetencii – novaya paradigma rezul'tata sovremennogo obrazovaniya. [Key competencies – a new paradigm of the result of modern education.]. *Vyssee obrazovanie segodnya*, 5, 34–42. [in Russian]
7. Zjazjun I.A. (1999). Motyvacija i motyvy ljudsjskoji povedinky. [Motivation and motives of human behavior.]. *Pochatkova shkola*, 6, 3-6. [in Ukrainian]
8. Kostina E.V. (2010). Model' smeshannogo obuchenija (Blended Learning) i ee ispol'zovanie v prepodavanii inostrannyh yazykov [Blended Learning Model and Its Use in Foreign Language Teaching]. *Izvestiya vuzov*, 1 (2), 141–144. [in Russian]

9. Kudryashova A.V. (2015). Model' integracii metoda smeshannogo obucheniya v sistemu yazykovoj podgotovki studentov tekhnicheskogo vuza. [A model for integrating the blended learning method into the system of language training for students of a technical university]. Vestnik TGPU, 4 (157), 75–79. [in Russian]
10. Meljnyk V.V. (2006). Interakcija v osvithnomu procesi: tekhnologhija orghanizacii. [Interaction in the educational process: technology of the organization]. Upravlinnja shkoloju, 23 (133), 15–35. [in Ukrainian]
11. Petrova A.I., Podzyghun O.A. (2015). Navchannja inozemnoji movy dlja profesijnogho spilkuvannja majbutnikh uchyteliv zasobamy informacijno-komunikacijnykh tekhnologhij. [Teaching a foreign language for professional communication of future teachers by means of information and communication technologies]. Zhytomyr: Visnyk Zhytomyrskogho derzhavnogho universytetu imeni Ivana Franka, 3(81), 104-107. [in Ukrainian]
12. Karpenko L.A., Yaroshevskij M.G. (1990). Psychological dictionary. M.G. Yaroshevskij (Ed.). (Publishing House 2). M.: «Politicheskaya literatura». [in Russian]
13. Rubinshtejn S.L. (1989). Osnovy obshchej psihologii. [Foundations of general psychology]. – Moskva, 111-112. [in Russian]
14. Serdjuk T.V. (2010). *Interactive technologies of teaching social disciplines as a means of activating the educational and cognitive activities of students of higher educational institutions of I-II levels of accreditation*: PhD thesis abstract. Kryvyj Righ. [in Ukrainian]
15. Fridman L.M., Kulagina I.Yu. (1991). Motivaciya ucheniya. [Motivation of study]. Psihologicheskij spravocchnik uchitelya. M.: Prosveshchenie. [in Russian]
16. Kholmakova Ju.V. (2017). Motivation for studying foreign languages. Molodyj vchenyj, 11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_111. [in Ukrainian]

УДК 373.3.011.3-051:005.336.5]:364-152(043.5)

НЕЛЯ КІНАХ

orcid.org/0000-0002-9025-6514

nelyakinax@gmail.com

кандидат економічних наук,

доцент кафедри педагогіки та психології

Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

вул. Винниченка, 31, м. Луцьк

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ

У статті визначено теоретичні аспекти структури підприємницької діяльності, на основі розгляду наукових категорій «підприємець», «підприємницька діяльність», «підприємництво». Комбінація ключових слів дозволила визначити основні аспекти в структурі професійно-педагогічного підприємництва вчителя в розрізі основних його компонентів: особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного. На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу напрацювань дослідників щодо визначення структури підприємництва та вимог до особистісних якостей підприємців, структуру професійно-педагогічного підприємництва вчителя презентуємо як динамічну систему, утворену взаємопов'язаними компонентами, представленими комплексом професійно-значущих якостей учителя.

Ключові слова: підприємницька діяльність, вчитель, компоненти, професійно-педагогічне підприємництво, структура.

NELIA KINAKH

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and

Psychology Volyn In-Service Teacher Training Institute

street Vinnichenko, 31, Lutsk

STRUCTURE OF TEACHER'S PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL ENTERPRISE

The article identifies the theoretical aspects of the structure of entrepreneurial activity, based on the scientific categories "entrepreneur", "entrepreneurial activity", "entrepreneurship". The combination of Keywords allowed to determine the main aspects in the structure of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in terms of its main components: personal, organizational, commercial, innovative, communication. In determining the structural components of entrepreneurship, we are guided by the understanding of structure as a set of "interconnected and interconnected components of the whole", certain internal stable relationships of the object, ensuring the preservation of basic properties of the object in various external and internal changes. The purpose of the article is to characterize the features of the structural construction of professional and pedagogical entrepreneurship of primary school teachers. Based on the generalization of the results of theoretical analysis of researchers' work on determining the structure of entrepreneurship and requirements for personal qualities of entrepreneurs, the structure of professional and pedagogical entrepreneurship is presented as a dynamic system formed by interconnected components represented by a set of professionally significant qualities. These components are implemented and developed in pedagogical, professional-functional and individual-personal contexts and in three areas: individual-personal self-identification, professional-activity self-realization, interaction with the